

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה : שעתיים ושלושה רבעים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה חמישה פרקים.

פרק ראשון – סיפור קצר

פרק שני – דרמה

פרק שלישי – רומאן ונובלה

פרק רביעי – שירה (שירת ימי-הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20) דרמה

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות

בכל פרק (כל פרק – 28 נקודות).

הפרק הרביעי (שירה – 28 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד – 16 נקודות)

הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.

ג. חומר עזר מותר בשימוש : רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.

ד. הוראות מיוחדות : (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה

שבחרת להשיב עליה.

(2) חובה לצרף למחברת את רשימת היצירות שנלמדו.

(3) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

(4) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה)
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

מהפרקים הראשון, והשני והשלישי עליך לענות על השאלות בשני פרקים בלבד, לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 28 נקודות).

פרק ראשון – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 1-3 (לכל שאלה – 14 נקודות).

שים לב: על שאלות 1-2 אין לענות על פי הסיפור "חיזו בטטה".

סיפורים קצרים ונובלות מאת עגנון.

שים לב: על שאלה 1 יש לענות רק על פי סיפורים קצרים או על פי נובלות מאת עגנון.

1. שאלת אחריות האדם למעשיו עומדת במרכזם של סיפורים קצרים ונובלות מאת עגנון. הסבר כיצד באה שאלה זו לידי ביטוי בהתנהגותה ובמחשבותיה של הדמות המרכזית בסיפור קצר או בנובלה מאת עגנון שלמדת.

סיפורים עבריים מהמחצית הראשונה של המאה ה-20 וסיפורים מתורגמים

שים לב: על שאלה 2 אפשר לענות רק על פע סיפור עברי מהמחצית הראשונה של המאה ה-20 או על פי סיפור מתורגם. אין לענות בשאלה זו על פי יצירות מאת עגנון.

2. תאר מערכת יחסים בין דמויות בסיפור עברי מהמחצית הראשונה של המאה ה-20 או בסיפור מתורגם שלמדת. הסבר מה אפשר ללמוד ממערכת יחסים זו על טבע האדם און על החברה האנושית.

"חיזו בטטה" / סמי ברדוגו

3. הניסיון לשמור על יציבות המשפחה כנגד גורמים המאיימים עליה הוא נושא מרכזי בסיפור "חיזו בטטה". הסבר קביעה זו, ובסס אותה על שלוש דוגמאות מהסיפור.

פרק שני – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 4-5 (לכל שאלה – 28 נקודות)

4. מחזות מודרניים רבים מציגים מצבים של ניכור (זרות) והשפלה. הסבר כיצד מצב מעין זה בא לידי ביטוי במחזה המודרני שלמדת, ובסס את דבריך על שתי סצנות מהמחזה.
5. הסבר את הקונפליקט המרכזי במחזה המודרני שלמדת, והצג שתי סצנות שבהן הוא בא לידי ביטוי. האם קונפליקט זה נפתר במהלך המחזה? נמק את דבריך.

פרק שלישי – רומאן ונובלה

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 6-11 (לכל שאלה – 28 נקודות)

הדבר / אלבר קאמי – שאלות 6 - 7

6. הרומאן "הדבר" עוסק במגפה קטלנית המערערת סדרי עולם. בעולם מעורער זה אפשר למצוא גילויים של חסד ונדיבות. תאר שלושה גילויים כאלה, והסבר את תרומתם למשמעות הרומאן.
7. הסבר את תפיסת העולם של רייה בנוגע לתפקיד האדם בעולם חסר פֶּשֶׁר. בסס את תשובתך על שלוש דוגמאות מהרומאן.

רומאן עברי, נובלה עברית*

שים לב: על שאלות 8-9 אפשר לענות רק על פי הרומאן העברי או הנובלה העברית* שלמדת. אין לענות בשאלות אלה על פי נובלות מאת עגנון.

אם בחרת להתבסס על נובלה, תוכל לבחור אך ורק מבין הנובלות האלה. נמלים, מאחורי הגדר, עתליה, נביא, אחרי הילדות, שונא הנסים, כינורו של יוסי, שלושה ימים וילד, לב הקיץ לב האור, ח'רבת ח'זעה, עוגיות המלח של סבתא סולטנה, המינה ליזה, רדיקלים חופשיים.

8. תאר את המצב (הגיאוגרפי, החברתי, ההיסטורי, הפוליטי) ברומאן העברי או בנובלה העברית שלמדת, והסבר כיצד הוא משפיע על דמות מרכזית ביצירה ועל הקונפליקטים שהיא מתמודדת אתם.
9. ביצירות רבות המחבר חושף את חיי הנפש של הדמויות באמצעים כגון מונולוג פנימי של הדמויות, דמויות משנה, חלומות, מוטיבים. הסבר כיצד שני אמצעים כאלה מסייעים לחשיפת חיי הנפש של דמות מרכזית (או שתי דמויות מרכזיות) ברומאן העברי או הנובלה העברית שלמדת. הדגם את דבריך.

שים לב: על שאלות 10-11 אפשר לענות רק על פי הרומאנים האלה.
האמן ומרגריטה, החטא ועונשו, אל המגדלור, אנה קארנינה, בית בונדברוק,
מאה שנים של בדידות, אור באוגוסט, הקול והזעם, מאדאם בובארי, המשפט?

10. תאר את המרחב (הגיאוגרפי, חברתי, ההיסטורי, הפוליטי) ברומאן שלמדת (מבין הרומאנים המפורטים לעיל) והסבר כיצד הוא משפיע על דמות מרכזית ביצירה ועל הקונפליקטים שהיא מתמודדת אתם.

11. ביצירות רבות המחבר חושף את חיי הנפש של הדמויות באמצעים כגון מונולוג פנימי של הדמויות, דמויות משנה, חלומות, מוטיבים.
הסבר כיצד שני אמצעים כאלה מסייעים לחשיפת חיי הנפש של דמות מרכזית (או שתי דמויות מרכזיות) ברומאן שלמדת (מבין הרומאנים המפורטים לעיל). הדגם את דבריך.

פרק רביעי – שירה

פרק זה הוא חובה (שאלות 12 - 28) ענה על שתי שאלות
כל שאלה על שיר מאת משורר אחר (לכל שאלה – 14 נקודות)

שירת ימי הביניים

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

ישנה בחיק ילדות / יהודה הלוי

ישנה בחיק ילדות, למתי תשכבי! / דעי כי נעורים פנערת ננערו!
הלעד ימי השחרות. קומי צאי, / ראי מלאכי שיבה במוסר שחרו,
והתנערי מן הזמן, פצפרים / אשר מרסיסי לילה יתנערו.
דאי בדרור למצא דרור ממעלך / ומתולדות ימים כימים יסערו.
היי אחרי מלכך מרדפת, בסוד / נשמות אשר אל טוב ה' נהרו.

- א. הסבר את העמדה העולה מהשיר בנוגע לחיי האדם. (9 נקודות)
ב. פרש את הבית השלישי בשיר, והסבר את תרומתו לביטוי עמדה זו. (5 נקודות)

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יחידה, שחרי / יהודה הלוי

יחידה, שחרי האל וספיו, / נקטרת תני שירך באפיו!
הלא אם תרדפי הבלי זמגך, / ותאמרי כי אמת הם כל כשפיו,
ותזלי אחריו לילך ויומך / ותערב לך תנומה מנשפיו –
דעי כי אין בידך מאומה, / אבל עץ ייבשו מחר ענפיו.
היי לפני אל היך ומלכך / אשר באת לחסות תחת כנפיו:
שמו יגדל ויתקדש בפי כל / אשר נשמת אלוה חי באפיו!

- א. הסבר את דרישתו של הדובר בשיר מנפשו (מה"יחידה"). (9 נקודות)
ב. פרש את הבית הרביעי בשיר, והסבר את תרומתו לביטוי עמדה זו. (5 נקודות)

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יעירוני בשמך רעיוני / יהודה ה לוי

יעירוני בשמך רעיוני / וישימו חסדיך לפני –
הבינוני דבר נפש יצרתה / קשורה בי – והיא נפלאה בעיני!
ולבי ראך ויאמן בך - / כאלו מעמד הנה בסיני.
דרשתיך בחזיוני – ועבר / כבודך בי וירד בעיני.
5 הקימוני שעפי מיוצעי / לךך שם כבודך אדני.

- א. הסבר מה מאפיין את הקשר בין המאמין לאלוהיו בשיר זה. (9 נקודות)
ב. פרש את הבית השני בשיר, והסבר את תרומתו לביטוי קשר זה. (5 נקודות)

שירת ביאליק

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

זריתי לרוח אנחתי

זריתי לרוח אנחתי
וירנה החול דמעת עיני;
הרוח! אם תמצא את-אחי
אמר-לו – אוד עשן הנני.
אמר-לו: בי נבע מקור אוכה –
ויבש נטפים נטפים;
בלבבי שלקבת יקדה –
ותדעך רשפים רשפים.
ועתה מעיני כמו פצע:
רק שותת ומטפטף לפעמים;
ולבבי עוד יעשן במסתר
מגולל באפר ובדמים –

הסבר את התהליך המתואר בשיר.

בתשובתך הסבר גם כיצד יסודות המים והאש ממחישים תהליך זה.

שירת המאה ה-20

שירי לאה גולדברג

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

שיר א מתוך מחזור השירים: **מבית אמי** / לאה גולדברג

מתה אמה של אמי

באביב ימיה ובתה

לא זכרה את פניה. דיוקנה הקרוט

על לבו של סבי

נמחה מעולם הדמיות

אחרי מותו.

רק הראי שלה נשפיר בבית,

העמיק מרוב שנים במשבצת הפסוק.

ואני, נכדתה החננה, שאינני דומה לה,

מביטה היום אל תוכו כאל תוך

אגם הטומן אוצרותיו

מתחת למים.

עמק מאד, מאחורי פני,

אני רואה אשה צעירה

ורדת לחיים מחיכת.

ופאה נכרית לראשה.

היא עונדת

עגיל מארך אל תנוך אזנה, משחילתהו

בנקב זעיר בפשר הענג

של האין.

עמק מאד, מאחורי פני, קוננת

זהובית בהיכה של עיניה.

והראי ממשיך את מסכת

המשפחה:

שהיא היתה יפה מאד.

כיצד הפער בין המציאות ובין הדמיון בא לידי ביטוי בשיר, ובאיזה אופן המשוררת מגשרת על פער זה? הסבר והדגם את דבריך.

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

הָאֲמָנָם עוֹד יְבוֹאוּ יָמִים / לאה גולדברג

הָאֲמָנָם עוֹד יְבוֹאוּ יָמִים בְּסֵלִיחָה וּבְחֶסֶד
וְתִלְכִי בַשָּׂדֶה, וְתִלְכִי בּוֹ פֶהֶלֶךְ הַתָּם,
וּמַחְשׁוֹף כַּף-רִגְלֶךָ יִלְטֵף בְּעֲלֵי הָאֶסְפָּסֶת,
אוֹ שְׁלֵפֵי-שַׁבָּלִים יְדַקְרוּךְ וְתִמְתַּק דְּקִירָתָם.

אוֹ מָטָר יִשְׁיַגְךָ בְּעֶדְת טְפוֹתָיו הַדּוֹפְקֶת
עַל כְּתָפֶיךָ, חֶזֶק, צְוֹאֲרֶךָ, וְרֵאשׁוֹךְ רַעְנָן,
וְתִלְכִי בַשָּׂדֶה הַרְטֹב וְיִרְחֹב כָּן הַשֶּׁקֶט
כְּאוֹר בְּשׁוּלֵי הָעֵנָן.

וְנִשְׁמָתָ אֶת רֵיחוֹ שֶׁל הַתְּלָם נְשִׁים וְרִגְעַ,
וְרֵאִית אֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּרֵאֵי-הַשְּׁלוּלִית הַזֹּהָב,
וּפְשׁוּטִים הַדְּבָרִים וְחַיִּים, וּמְתָר בָּם לְנִגְעַ,
וּמְתָר, וּמְתָר לְאַהֲבַ.

אֶת תִּלְכֵי בַשָּׂדֶה. לְבִהָךְ. לֹא נִצְרָכֶת בְּלֶהֱט
הַשְּׂרָפוֹת, בְּדַרְכִים שְׁסֻמְרוּ מְאִימָה וּמְדָם.
וּבִלְשׁוֹר-לְכָב שׁוֹב תְּהִי עֵנְוָה וְנִכְנַעַת
כְּאֶחָד הַדְּשָׁאִים, כְּאֶחָד הָאֲדָם.

הסבר על פי השיר כולו את המשמעות של ההליכה בשדה. הדגם את דבריך.
בתשובתך התייחס גם לעובדה שהשיר נכתב בעיצומה של מלחמת העולם השנייה (1943)

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

חֲמִסִּין שֶׁל נִיסָן / לאה גולדברג

אֶבֶן אֶדַע, זֶה יוֹם לְלֹא תְמוּדָה
וְלֹא נֶפֶל דְבָר וְלֹא אֶרֶע
וְלֹא יִבְדִּיל בֵּינוּ לְבֵין גְּמִים
צִיּוֹן נְאוֹת אֲשֶׁר מְטוֹב עַד רַע.

וְרַק לְשִׁמְשׁ רֵיחַ שֶׁל גִּסְמִין,
וְרַק לְאֶבֶן קוֹל שֶׁל לֵב פּוֹעֵם,
וְרַק לְעֶרֶב צָבַע שֶׁל תְּפוּז,
וְרַק לְחוֹל שְׁפָתַיִם מְנַשְׁקוֹת.

אֵיךְ אֲזַכְּרֶנּוּ, אֶלְמוּנֵי סְתָמִי,
אֵיכָה אֲשֶׁמֶר חֲסֵדוֹ הַפְתָּאֲמִי,
אֵיךְ אֶאֱמִין שְׁיוֹם אֶחָד הָיָה
כָּל נִיד וְרֵיחַ עֵצִים מְעֻצְמֵי?

כִּי כָּל אֵילָן הָיָה מְפָרֵשׁ רוּטֵט
וְלִדְמָמָה עֵינַיִם שֶׁל יִלְדָה,
וְלִדְמָעוֹת נִיחוּחַ הַלְבָלוּב,
וְשֵׁם הָעִיר כְּשֵׁם אֶהְבֵּתִי.

השיר עוסק בקושי לבטא חוויה חושית עזה ולשמר אותה בזיכרון.
כיצד מעוצבת לאורך השיר ההתמודדות עם קושי זה? הסבר והדגם את דבריך.

שירח חיים גורי

20. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

סונט ט מתוך מחזור הסונטות: **אַהֲבָתָה שֶׁל תְּרֻזָּה דֵי-מוֹן** / לאה גולדברג

מחלוני וגם מחלוניך
אותו הגן נשקף, אותו הנוף,
ויום תמים מתר לי לאהב
את הדברים אשר לטפה עיניך.

מול חלוניך וגם מול חלוני
בלילה שר אותו זמיר עצמו,
ועת ירטיט לךך בחלומי
אעור ואזין לו גם אני.

הארן הזקן, שבו כל מחט
את מבטך נושאת כטל טהור,
עם בלקר יקדמני בכרכה –

דברים רבים מאד אהבנו יחד,
אך לא זרח באשנבך האור
עת בדידותי נגעה בבדידותך.

מהי התובנה החדשה של המשוררת, המשתמעת משתני השורות המסיימות את השיר?
הסבר כיצד שורות אלה מאירות את משמעות הסונט.

21. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לא כְּרוֹשׁ / יהודה עמיחי

לא כְּרוֹשׁ,
לא בְּבַת אַחַת, לא כְּלִי,
אַלּא כְּדָשָׁא, בְּאַלְפֵי יְצִיאוֹת זְהִירוֹת-יְרֻקוֹת,
לְהִיּוֹת מְסֹתֵר כְּהֶרְבָּה יְלָדִים בְּמִשְׁחָק
וְאַחַד מִחֲפָשׁ.

וְלֹא כְּגֵבֶר הַיְחִיד,
כְּבֶן-קִישׁ, שְׁמִצְאוּהוּ רְבִים
וְעָשׂוּ אוֹתוֹ לְמֶלֶךְ.
אַלּא כְּגֶשֶׁם כְּהֶרְבָּה מְקוֹמוֹת
מְעַנְנִים רְבִים, לְהִתְחַלְחַל, לְהִיּוֹת שְׁתוּי
פִּיּוֹת רְבִים, לְהִיּוֹת נְשׁוּם
כְּאוֹר בְּשֶׁנָּה וּמְפֹרֵר כְּפְרִיחָה בְּאַבִּיב.

לא הַצְּלוֹל הַחַד, הַמְעוֹרֵר
בְּשַׁעַר הַרוּפָא הַתוֹרֵן,
אַלּא כְּדְפִיקוֹת, כְּהֶרְבָּה אֲשֻׁנִים
כְּכִנִּיסוֹת צְדָדִיּוֹת, כְּהֶרְבָּה דְּפִיקוֹת לֵב.

וְאַחַר-כֵּן הִיְצִיאָה הַשְּׁקֵטָה, כְּעֶשֶׂן
כְּלִי תְרוּעָה, שֶׁר מִתְפַּטֵּר,
יְלָדִים עֵיפִים מִמִּשְׁחָק,
אַבְּן בְּגִלְגוּלִים הָאֲחֵרוֹנִים

לְאַחַר הַמוֹרֵד הַתְּלוּל, בְּמִקּוֹם שְׁמֵתְחִיל
מִישׁוֹר הַתּוֹרֵר הַגְּדוּל, אֲשֶׁר מְמַנּוּ,
כְּתִפְלוֹת הַמְתַּקְבְּלוֹת,
עוֹלָה אֶבֶק כְּהֶרְבָּה רְבוּא נְרָגִירִים.

מבנה השיר מבוסס על ניגודים, כמו יחיד ורבים, סביל ופעיל (פסיבי ואקטיבי)
חיים ומוות.

הסבר כיצד ניגודים אלה בשיר בונים את משמעותו. בסס את תשובתך על שלוש
דוגמאות מהשיר.

22. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

תִּירִים / יהודה עמיחי

בקורי אֲבֵלִים הֵם עוֹרְכִים אֲצֵלְנוּ,
יוֹשְׁבִים בְּיַד נֶשֶׁם, מְרַצִּינִים לְיַד הַכֹּתֵל הַמְעַרְבִי
וְצוֹחֲקִים מֵאַחֲרֵי וִילּוֹנוֹת כְּבָדִים בַּחֲדָרֵי מְלוֹן,

מְצֻטְלָמִים עִם מְתִים חֲשׂוּבִים בְּקֶבֶר רַחֵל
וּבְקֶבֶר הַרְצֵל וּבְגִבְעַת הַתַּחֲמִשָּׁת,
בוֹכִים עַל יְפֵי גְבוּרַת נְעָרֵינוּ
וְחוֹשְׁקִים בְּקִשְׁיוֹת נְעֻרוֹתֵינוּ
וְתוֹלִים אֶת תַּחֲתוֹנִיָּהם
לִיבוֹשׁ מְהִיר
בְּאִמְבֻטָּה כְּחֵלֶה וְצוֹנְנָת.

פֶּעַם יִשְׁבְּתִי עַל מַדְרַגּוֹת לְיַד שַׁעַר בְּמַצוֹדֵת דָּוִד, אֵת שְׁנֵי
הַסְּלִים הַכְּבָדִים שֶׁמְתִי לְיָדִי. עֲמֵדָה שָׁם קְבוּצַת תִּירִים
סָבִיב הַמְדַרְיֵן וְשִׁמְשֵׁתִי לָהֶם נִקְדַּת צִיּוֹן. "אַתֶּם רוֹאִים
אֵת הָאִישׁ הַזֶּה עִם הַסְּלִים? קִצַּת יְמִינָה מְרֹאשׁוֹ". אֲבָל
הוּא זֶה, הוּא זֶה! אֲמַרְתִּי בְּלִבִּי: הִגְאֵלָה תְּבוֹא רַק אִם יִגִּידוּ
לָהֶם: אַתֶּם רוֹאִים שָׁם אֵת הַקִּשְׁתׁ מִן הַתְּקוּפָה הָרוֹמִית?
לֹא חָשׂוּב: אֲבָל לְיָדָהּ, קִצַּת שְׁמֹאלָהּ וְלִמְטָה מִמְּנָה, יוֹשֵׁב
אָדָם שֶׁקָּנָה פְּרוֹת וִירְקוֹת לְבֵיתוֹ.

לדעת המשורר, מה הם הערכים החשובים, ומה הם הערכים החשובים פחות?
הסבר כיצד הבחנה זו מעוצבת בשיר.

23. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

שיר 10 מתוך מחזור השירים: **טיוול ישְׂרָאֵלִי** / יהודה עמיחי

אָנִי זוֹכֵר שְׁאֵלָה בְּסֵפֶר לְמוֹד הַחֲשׁוּבֹן,
עַל רִכְבֵּת שְׁיוּצָאֵת מִמְּקוֹם אֶחָד וְרִכְבֵּת אֶחָת
שְׁיוּצָאֵת מִמְּקוֹם אַחֵר. מִתִּי יִפְגְּשׂוּ?
וְאִם אֶחָד לֹא שָׁאֵל מֶה יִקְרָה בְּאִשְׁרֵי יִפְגְּשׂוּ,
אִם יַעֲצְרוּ אוֹ יַעֲבְרוּ אַחַת עַל פְּנֵי הַשְּׂנֵיָה וְאוֹלֵי יִתְנַגְּשׂוּ.
וְלֹא הִיְתָה שְׁאֵלָה עַל אִישׁ שְׁיוּצָא מִמְּקוֹם אֶחָד
וְאִשָּׁה שְׁיוּצָאֵת מִמְּקוֹם אַחֵר. מִתִּי יִפְגְּשׂוּ
וְהָאִם בְּכֻלָּל יִפְגְּשׂוּ וְלִכְמָה זְמַן יִפְגְּשׂוּ?
וּבְדַבַּר סֵפֶר לְמוֹד הַחֲשׁוּבֹן. עֲכָשׁוּ הַגְּעֵתִי
אֶל הַעֲמוּדִים הָאֶחָדִים שֶׁבָּהֶם רְשִׁימַת הַפְּתָרוֹנוֹת.
וְאִז הִיָּה אֲסוּר לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם וּלְהִשְׁתַּמֵּשׂ בָּהֶם.
עֲכָשׁוּ מִתֵּר. עֲכָשׁוּ אֲנִי בּוֹדֵק
בְּמָה צְדָקָתִי וּבְמָה טְעִיתִי
וְיִוָּדַע מֶה עֲשִׂיתִי נְכוֹן וּמָה לֹא עֲשִׂיתִי. אָמֵן.

ל"ספר לימוד החשבון" משמעות כפולה בשיר.
הסבר והדגם כיצד מעוצבת משמעות כפולה זו בשיר.

24. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

משלשה או ארבעה בחדר / יהודה עמיחי

משלשה או ארבעה בחדר
תמיד אחד עומד ליד החלון.
מכרז לראות את העול בין קוצים
ואת השרפות בגבעה.
וכיזד אנשים שיצאו שלמים
מחזרים בערב כמטבעות עזרף לביתם.

משלשה או ארבעה בחדר
תמיד אחד עומד ליד החלון.
שערו האפל מעל למחשבותיו.
מאחוריו המלים.
ולפניו הקולות הנודדים בלי תרמיל,
לכבות בלי צידה, נבואות בלי מים
ואבנים גדולות שהושבו
ונשארו סגורים כמכתבים שאין
להם כתובת ואין מקבל.

הסבר את תפקידו של האדם היעומד ליד החלון.

מהי, לדעתך, עמדתו של המשורר כלפיו? נמק את דברך.

25. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

גְרוֹיטְצִיָּה / דליה רביקוביץ'

בְּקוֹלְנוֹעַ הַחֲשׁוֹךְ
שְׁנֵי אָנָשִׁים שֵׁשׁ בֵּינֵיהֶם הַכְרוֹת מְגַבְּלֶת
יָשְׁבוּ
וְרָא שִׁיחָם הִגִּיעוּ לְיָדֵי נְגִיעָה.
וְלֹא הִיָּתָה זֹאת יַד הַמְקַרְהָ.
כָּלֵל וְכָלֵל לֹא יַד הַמְקַרְהָ.
הוּא הַכִּיר בְּנוֹכְחוֹתָהּ
לֹא אֲדִישָׁה לְנוֹכְחוֹתוֹ.
צֵל שֶׁל הַכְּנִיסִינִי תַחַת כְּנָפֶיךָ.
וְהִיא בְּלִבָּהּ: הַכְּנִיסִינִי תַחַת כְּנָפֶיךָ.
לֹא נָפַל בֵּינֵיהֶם כְּרֶךְ וְרַעַם,
הִיָּתָה רֵאשִׁית
שֶׁל תְּנוּעַת אֲדָמָה חוֹתֶרֶת וְסְמוּיָהּ.
הִיא חֻשָּׁה בְּזֹאת הַיֵּטֵב.
הִיא חֻשָּׁה הַפְתָּעָה.
הִיא קָמָה וְיָצְאָה.

כיצד מעוצב בשיר זה המתח בין הרגיל והיום-יומי לבין במפתיע והמאיים? הסבר והדגם את דבריך.

26. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

עומד על הכביש / דליה רביקוביץ'

עומד על הכביש בלילה האיש הזה
שהיה בשכבר הימים אבא שלי.
ותיבת אני לגשת אליו למקום עמדו
מפני שאני הייתי הבת הבכורה שלו.

ובכל לילה וליל הוא עומד לבדו במקומו
ואני תיבת לירד למקומו ולבוא.
ורציתי לשאל את האיש עד מתי תיבת אני.
ונדעתי זאת מראש שתמיד תיבת אני.

במקום שהוא עומד ישנו חשש סכנה
כיום שהלך בכביש ודרסה אותו מכונית.
וכך הכרתי אותו ונתתי בו סימנים
שזה האיש עצמו היה פעם אבא שלי.

והוא אינו מדבר לי מלת אהבה אחת
למרות שהיה בשכבר הימים אבא שלי
ולמרות שאני הייתי הבת הבכורה שלו
הוא אינו יכול לדבר לי מלת אהבה אחת.

תאר והסבר את המורכבות המאפיינת את תחושת היתמות של המשוררת לאורך השיר.

27. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

זְכוּנוֹת חַמִּים / דליה רביקוביץ'

תָּאָר לָךְ: רַק הָאֶבֶק לָנָה אוֹתִי
וְלֹא הָיָה לִי מְלֹנָה אַחֵר.
הוּא הֵלֵךְ אִתִּי לְגַן הַיְלָדִים
וְהָיָה מְסַכְסֵךְ אֶת שַׁעְרוֹתִי
בִּימֵי יְלֻדוֹתֵי הַחַמִּים בְּיֹתֵר.

תָּאָר לָךְ מִיְהוּ שְׁלוֹנָה אוֹתִי,
וְלְכֹל חֲבֵרוֹתַי הָיָה אַחֵר.
בַּחֲרָף, בַּפְרוֹס עֲרֹסָלִים אֲיָמִים,
וְהָעֲנָנִים טוֹרְפִים אֶת צִדָּם,
תָּאָר לָךְ מִיְהוּ שְׁלוֹנָה אוֹתִי
וְעַד כַּמָּה רְצִיתִי מְלֹנָה אַחֵר.

זְרָעוֹנֵי הָעֲצִים שֶׁקָּשְׁקוּ, וְלִשְׁעָה
נִתְאַוִּיתִי לְשִׁכְךָ בִּיחִידוֹת עִם הָרוּחַ
לִילוֹת רַבִּים הָיִיתִי הוֹנָה
עַל בָּתִּים אֲחֵדִים, רְטֹבִים מֵאֲהָבָה.
תָּאָר לָךְ כַּמָּה הָיִיתִי מְקַפְחָת,
שָׁנָה הַמְלֹנָה הַיְחִיד שְׁלִי.

בִּימוֹת הַחֲמִסִּין הָיִיתִי מְפֹלְגָה
עַד עִיר בִּירְתָם שֶׁל הַלְוִיָּתָנִים.
הָיִיתִי מְלֹאָה הַפְּקָרוֹת מֵאֲשֶׁרֶת.
לֹא רְצִיתִי לָשׁוּב כָּל עוֹד בִּי רוּחִי,
אוֹלָם בְּשׁוֹבֵי הָיִיתִי כְּעוֹרֵב
שֶׁנֶּקֶטוּ בוֹ קְרוֹבָיו הָעוֹרְבִים,
וְלֹא הָיָה לִי שׁוֹם מְלֹנָה,
וְרַק הָאֶבֶק לָנָה אוֹתִי.

הסבר מה מאפיין את זיכרונות הילדות וההתבגרות של המשוררת.
באלו דרכים היא מעניקה להם עוצמה רגשית? הדגם את דבריך.

28. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

סינדרלה במטבח / דליה רביקוביץ'

השעות הטובות של סינדרלה עברו שם למטה במטבח. נטויות גרון .
היתה לה חרות הדעת והיא לא ממש רצתה להיות במקומן .
אם נאמר את זה כך. אוצרות אין-סופיים היו לה בדמיון
היא הדקה את ידיה אל רקותיה ממש אין-סופיים
שצרותיה היו מכסות שמן. וללא צורה.
היא הפליגה בדעתה למרחקים היתה לה פקעת קטנה של חם בגרון
בלתי משערים והלמות לב עזה, חולנית.
בלתי מסבירים. והיא היתה מחוץ לכלם
תחושות שידעה בלי לנקב בשמן. בוכיה, קודחת
והיא השפילה את עיניה לסנור מוכנה בכל עת לחדול להתקיים.
המרכב והמכתם היתה לה נקודת תצפית
וידעה איזה מרחק גדול יש בין הקא להתם נדירה בריחוקה
אם בכלל נתן לשער כאלו ישבה על כוכב מאדים
ומה שמתחיל כאן ועכשו כוכב המלחמה
אין לו סיום בזמן והיא קמצה את אגרופיה ואמרה:
ולא נקודת זמן. אני יוצאת למלחמה.
והיא עשתה סביבה עגול נאחר כך נרדמה.
וסמנה לעצמה סימן דמיוני פמוכן.
דמיוני פמוכן. נראתה את השתים ההן יוצאות במיטב בגדיהן
והדורות, מפארות, נוטפות בשמים.

"היתה לה חרות הגעת / אם נאמר את זה כך." (שורות 2-3)
הסבר והדגם כיצד מתבטאת חירות זו בשיר, ומה מאפשר אותה.
על פי השיר, האם החירות מפצה את סינדרלה על מצבה? נמק את דבריך.

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

פרק זה הוא חובה – ענה על השאלה 29 (16 נקודות).

30. קרא את השיר "שֶׁטְפוֹן" מאת אלמוג בָּהַר שלפניך, וענה על הסעיפים א-ב שאחריו.

שֶׁטְפוֹן / אלמוג בהר

"אָבֵל רָאִי, כְּמָה מְגֻזְמֵת עֵתָה הַפְּרִיָדָה לְיַד הַפְּגִישָׁה" – יהודה עמיחי.

רָאִי, אֶהְבֵּתִי הֵיטָה מְגֻזְמֵת
היא מְלָאָה אֶת כְּלִי
וְאִז הַחֲלָה לְגִלְשׁ
וּבְקִשְׁתִּי לְהַעֲבִיר מְעֻט מְמֻנָּה אֵלֶיךָ
שְׁלֵא תִשְׁפֹּךְ לְשׁוֹא
אָבֵל אֶת כְּבֹר הַיִּיט מְלָאָה בְּאֶהְבָּה אַחֲרַת
וְלִי לֹא נוֹתֵר בְּךָ מְקוֹם

(אֲנִיחֲנוּ כְּלִי קְבוּל צָרִים מְלֶהֱכִיל)

רָאִי, כְּמָה הַשְּׁקִיעָה מְגֻזְמֵת
מִזִּיעָה, מְתַאֲדָמֵת, מְבַכָּה, מְתַנַּשְׁמֵת
גַּם לָהּ יֵשׁ טַעַם לְדַרְכָּהּ
בְּשַׁעַת הַפְּרִיָדָה

רָאִי, גַּם תִּחַנְנֵתִי מְגֻזְמֵת

מתוך ספר השירים צמאון בארות, 2008

- א. הסבר את השלבים השונים של הקשר הזוגי המתואר בשיר. (6 נקודות)
- ב. שם התואר "מוגזמת" נזכר בבתי השיר שלוש פעמים, ובכל פעם בהקשר אחר. הסבר כל אחד מהקשרים אלה. בתשובתך התייחס גם לתרומה של הלשון הציורית להמחשת הגזמות אלה. (10 נקודות)

ב ה צ ל ח ה !